H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 29, Sayı 2, 2011, s. 175-191

İSPANYA YÖNETİM SİSTEMİ'NDEKİ TEKÇİLİK VE FEDERALİZM TARTIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Mete YILDIZ*

Özet

Bu çalışmada, İspanya'nın, 1978 Anayasası'nın kabulü sonrasında ortaya çıkan siyasal ve yönetsel değişim süreci ve yönü neticesinde son 30 küsur senede vardığı nokta, yönetim bilimi açısından ve tekçilik ve federalizm ikiliği bağlamında incelenmektedir. Sistem federal bir yapıya doğru mu evrimleşmektedir; yoksa bölgesel karakteri olan tekçi bir sistem olarak tanımlanabilir mi? Bu amaçla taranan alan yazınında ortaya çıkan sonuç, İspanya'daki özerk bölgeler modelinin uygulamada büyük oranda adı konulmamış kendine özgü bir federalizm uygulamasına dönüştüğü, fakat yönetim sisteminin bazı yönlerden hâlâ tam olarak federal bir karakter almadığıdır. Çalışmada İspanya örneği üzerinden tekçi bir devlet yapısının hangi şartlar altında federal bir karakter aldığı da incelenmektedir.

Anahtar Sözcükler: İspanya, kamu yönetimi, federalizm, özerk bölgesel yönetim.

Abstract

Evaluation of Unitarism and Federalism Discussions in the Spanish System of Government

The objective of this study is to assess and explain the process and direction of change during the last three decades in the Spanish political and administrative system from the perspective of unitarism and federalism dualism, after the ratification of the 1978 Constitution, from the viewpoint of public administration. Has the system been evolving into a federal one, or can it best be defined as a unitary system with a regional character? The evaluation of the literature shows that the Spanish governmental system is evolving into a unique and defacto federal type, still with some respects not possessing a distinct federal character. The study also explains, by the help of the Spanish example, the conditions under which a unitary administrative system evolves into a federal one.

Keywords: Spain, public administration, federalism, autonomous regional administration.

* Doç.Dr., Hacettepe Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, 06800, ANKARA, myildiz@hacettepe.edu.tr

GİRİŞ

Bu çalışmada, genelde 1978 Anayasası'nın kabulü sonrasında İspanya'nın yönetsel ve siyasal yapısının geçirdiği değişim ve bu değişimin yönetim bilimi açısından vardığı nokta; özelde ise aynı zaman diliminde bu ülkedeki özerk bölgeler sisteminin zamanla federal bir yapıya doğru evrilip evrilmediği konusu incelenmektedir. Bu inceleme için İspanya'nın seçilmesinin nedeni, tekçi (üniter) bir devlet yapısından federal bir devlet yapısına geçiş sürecinin, hangi şartlar altında olduğunun araştırılmasında İspanya yönetim sisteminin zengin bir örnek olay olmasıdır.

Bu noktada, çalışmanın temel değişkenleri olan federal ve tekçi devlet kavramlarını tanımlamak gerekir: Federal sistemlerde devlet, her biri ayrı yasama, yürütme ve yargı erkine sahip federe birimlerden oluşmaktadır. Anayasal bir düzenleme ile federe birimler bir federal yönetim kademesiyle kuşatılmıştır. Egemenlik paylaşımının değişmesi ancak federe devletlerin onayı ile mümkündür. Anayasa, merkezi yönetimin yetkilerini sayar; diğer yetkiler ise federe devletlerindir (Bozkurt *vd.*, 1998: 83-84). Tekçi devlet yapısı ise merkezi nitelikli tek bir yasama, yürütme ve yargı erki içeren devlet örgütlenme türüdür. Türkiye'deki il idaresinde olduğu gibi, ülke topraklarının yönetimi "yetki genişliği" ilkesi ile yürütülür (Bozkurt *vd.*, 1998: 246).

Bu noktada bir konunun önemle altını çizmek gerekir: Bu çalışmada İspanya'nın geçirdiği yönetsel değişmenin Türkiye'ye örnek gösterilmesi ve tavsiye edilmesi söz konusu değildir. İlk olarak, iki ülkenin karşılaştırılabilir oldukları kuşkuludur. İspanya ve Türkiye tarihsel gelişmelerine etki eden siyasi, ekonomik ve toplumsal etmenler, yaşadıkları sosyo-ekonomik kalkınma süreçleri ve şu andaki sosyo-ekonomik durumları, demografik etmenler ve küresel siyasal sistemdeki yerleri gibi birçok değişken bakımından birbirlerinden farklıdırlar. Encarnacion da (2004: 65-67) İspanya'daki federalleşme uygulamasının sonuçlarının başka ülkelerde alınmasının hemen hemen imkânsız olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, anayasal sistemin gelişimi ve niteliği ile ayrılıkçı terörle mücadele modeli bakımlarından da kayda değer bir benzerlikleri yoktur (Özçer, 2006: 545). Bu anlamda, iki ülkenin yönetsel sistem bağlamında benzer bir gelişme çizgisi izleyeceği öngörülmemektedir. Bu çalışmada daha çok, "İspanya'nın özerk bölgeler sistemi ve yönetsel sistemindeki değişimin ülkemizdeki yönetim bilgisine ne katkıda bulunabileceği" üzerinde durulmuştur. Dünyada federal yapıya yönelik artan ilgi ve federal kurumların artan oranda benimsenmesi ve var olan federal düzenlemelerin genişletilmesi eğilimi (Encarnacion, 2004: 58-61) dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, tekçi devlet yapısından federal devlet yapısına geçiş süreci, İspanya dışında Belçika ve Nijerya gibi başka ülke örnekleri yardımıyla da incelenebilir ve varılan sonuçlar bu çalışmanınkilerle karşılaştırılabilir.

"Tarih", der Braudel (2007: 9), "çevremizi saran ve bizi işgal eden bugünün sorunları - hatta kaygı ve sıkıntıları- adına geçmiş zamanların sürekli sorgulanmasından başka bir şey değildir." Bu nedenle çalışma, İspanya yönetim sisteminin kısa tarihçesi ile başlamakta, ülkenin yönetim sisteminin tekçi ve federal devlet özellikleri gösterdiğini iddia eden araştırmacıların değerlendirmelerini özetleyip analiz ederek sona ermektedir. Çalışmada sunulan değerlendirmede, federal sistem tartışmalarında "simetri"/ "asimetri" olgusu (tüm federe birimlere/ özerk bölgelere eşit davranılıp davranılmadığı) gibi etmenler de göz önüne alınacaktır.

Bu noktada, bu çalışmada İspanya yönetim sisteminin genel bir değerlendirmesinin yapılmadığının da özellikle vurgulanması gerekmektedir. İspanya'nın yönetim sisteminin tarihsel gelişimini, genel çerçevesini, siyasal yapısını, yasama, yürütme ve yargı erklerinin işleyişini, siyasal partilerinin yapısını, merkezi, bölgesel ve yerel yönetim sistemini, kamu finansman modellerini, güncel kamu reformlarını ve bu sistemin maruz kaldığı ve yarattığı bölgesel ve küresel etkileri anlatan çalışmalar zaten vardır (Esen, 2009). Bu çalışmada ise İspanyol yönetim sisteminin tarihçesi ve güncel gelişimi, genel hatlarıyla ve yanıtlanmaya çalışılan araştırma sorusunun cevaplanmasına hizmet ettiği ölçüde incelenecek ve okuyucuya sunulacaktır.

1. İSPANYA'NIN YÖNETİM SİSTEMİNİN GELİŞİMİ

İspanya, birliğini 15. Yüzyıl gibi Avrupa standartlarına göre erken bir tarihte kurmasına ve güçlü bir devlet geleneğinin temellerini atmasına rağmen Payne (1991: 479), geleneksel İspanyol monarşisinin konfederal yapıda olduğunu ve asla tamamen merkezi kuruluşlar yaratamadığını savunmaktadır. Bu konuda "bütün yarımada üzerinde aynı evrensel hukuk temelinde hüküm süren kurum, kraliyet değil engizisyondu" tespiti yapılmıştır (Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, 1988: 832).

İspanya'nın bugünkü yönetim yapısının kökeni, Napoleon modelinden esinlenilerek oluşturulan 1812 tarihli Cadix Anayasası'na dayanmaktadır. İl ve belediye gibi iki birimin varlığına dayanan bu merkezi sistem, aşağıda anlatılan ve idari merkeziyetten uzaklaşılan bazı kısa dönemler hariç 1978 yılına değin ayakta kalmıştır (Keleş, 1994: 59-63).

Merkezi devletin 19. Yüzyıl'da istilalar ve siyasal kargaşa yüzünden itibar kaybetmesi ve yerel ayrıcalıkları savunan Karlist akım, merkezi yönetim dönemlerinde bile bölgesel kimliklerin korunmasında etkili olmuştur (Nalbant, 1997: 269). 1882'den itibaren, Katalonya ve Bask bölgelerinde ulusçuluk akımları güçlenip halktan da destek bulunca, illerin yeniden tanımlanması

zorunlu duruma gelmiştir. İller, bu tarihten sonra, birer yerel yönetim birimine dönüştürülmüş; ama yine de merkezin taşradaki uzantıları olma niteliğini korumuşlardır. Bütün 19. Yüzyıl boyunca iller, bölgeci, federalist ve köktenci akımların kaynağı olmayı sürdürmüşlerdir.

1931 yılında monarşinin yerini Cumhuriyet almıştır. 1931 belediye seçimlerinden sonra ilan edilen 2. Cumhuriyet, iki tarihsel karara imza atmıştır: Bunlardan birincisi, yerel işlerin yerinden yönetimi, ikincisi ise ulusal ve bölgesel toplulukların özerkliklerinin tanınması olmuştur. Anayasa önce, yerel yönetimlere kendilerini ilgilendiren bütün konulardaki yetkilerin kullanılmasında özerklik tanımıştır. Söz konusu ilke, benzer yöndeki isteğini bir halkoylaması ile belirleyen bölgeler (Katalonya bunu 1932 yılında gerçekleştirmiştir) için de geçerli kılınmıştır. Bu süreçte hedeflenen İspanya'nın, yerel yönetim bakımından, yasama erkinin "bölge parlamentolarına" ait olduğu bir "bütünleşmiş devlet" (Estado integral) olması olarak belirlenmiştir (Keleş, 1994: 59-63).

İspanyol iç savaşının çıkmasındaki en önemli sebeplerden biri olan bu yeni yönetsel ve siyasal yapılanmaya General Franco önderliğindeki cephe tarafından iç savaş öncesi sokak çarpışmalarıyla başlayan ve iç savaşla doruk noktasına ulaşan büyük bir direniş gösterilmiştir. Bu süreçte faşizmin İspanya'daki uygulaması olan Falanjist hareket, bütünleşmiş devlet düşüncesini kategorik olarak reddetmiş ve siyasal/yönetsel yeniden yapılanma sürecini tersine/geçmişe döndürmeye çalışmıştır (Payne, 1961).

1936-1939 arasındaki iç savaştan galip çıkan General Franco, bu sistemi tersine çevirmek niyetiyle 1939 yılında, devletin tüm sivil yapısını askerileştirmiş; yasama, yürütme ve yargı erklerini tek bir kişide, şefte toplamış ve 1955 tarihli bir yasa ile bütün yerel birimler üzerinde çok sıkı ve merkeziyetçi bir denetim kurmuştur. General Franco'nun 1975 yılındaki ölümüyle, İspanya'nın siyasal ve yönetsel sistemi yeni bir değişim dönemine girmiştir: 1978 Anayasası İspanya'yı, demokratik bir monarşi olarak ilan etmiş; bu demokratikleşme hareketi yerinden yönetim ilkesinin tekrar gündeme gelmesini sağlamıştır.

1978 tarihli Anayasa, amacını, "İspanyolların ve İspanya'daki bütün halkların, insan haklarını, kültür ve geleneklerini, dillerinin ve kurumlarının kullanılmasını güvenceye bağlamak, kendisini oluşturan ulusal toplulukların ve bölgelerin özerklik haklarını, aralarındaki dayanışmayı tanımak ve güvence altına almak" olarak açıklamıştır. Bu bağlamda Vincent, 1978 Anayasası hazırlanırken tekçi bir düzeni devam ettirmenin ne mümkün olduğunu, ne de bunun toplumun geniş kesimleri tarafından arzu edildiğini belirtmektedir (Vincent, 2007: 218). Bu durumda açık bir federalizm tercihi ise sağ partiler ve

ordu için kabul edilemez olduğundan bulunan anayasal çözüm, asimetrik bir yerinden yönetim sistemi olmuştur (Nalbant, 1997: 257-292). Bu bölgesel özerklik sistemi, tekçi yönetsel yapının korunabilmesini sağlamıştır (Özçer, 2006: 535-536). Keating ve Wilson'a (2009) göre ise, söz konusu asimetrik yapı, diğer bölgelere tanınan hakları kendilerine de isteyen özerk bölgeler arasında yoğun bir rekabet yaşanmasına neden olmuştur.

Ülke, 1978 Anayasası ile 17 özerk topluluğa ve iki özerk kente ayrılmıştır. Bölgelerin özerklikleri, özel özerklik sözleşmeleri ile düzenlenmiştir. Bölgeler, tam bir siyasal özerklikten yararlanmaya başlamışlardır. Aldıkları kararlar, koydukları kurallar yasa gücünde sayılmış; böylece bölgelere yasama yetkisi de verilmiştir. Diğer bir deyişle, siyasal yetkilere sahip, anayasa tarafından kurumsal ve yetkilere ilişkin ayırıcı niteliklerin belirlendiği bölgeler (siyasal bölgeler) kurulmuştur (Nalbant, 1997: 256).

Tablo 1: Merkezi, Bölge ve Yerel Yönetimlerdeki Kamu Çalışanı Sayıları

Yıl	**Merkezi Yönetim**		**Özerk Bölge Yönetimleri**	**Yerel Yönetimler (2)**
1982	(1)	990.610	42.045	232.000
	(2)	1.357.000	107.000	
1990	(1)	967.926	102.426	327.362
	(2)	1.209.908	525.517	
1998	(1)	597.425	130.033	460.054
	(2)	828.896	667.160	
2006	(1)	230.942	239.287	586.921
	(2)	550.136	1.227.708	

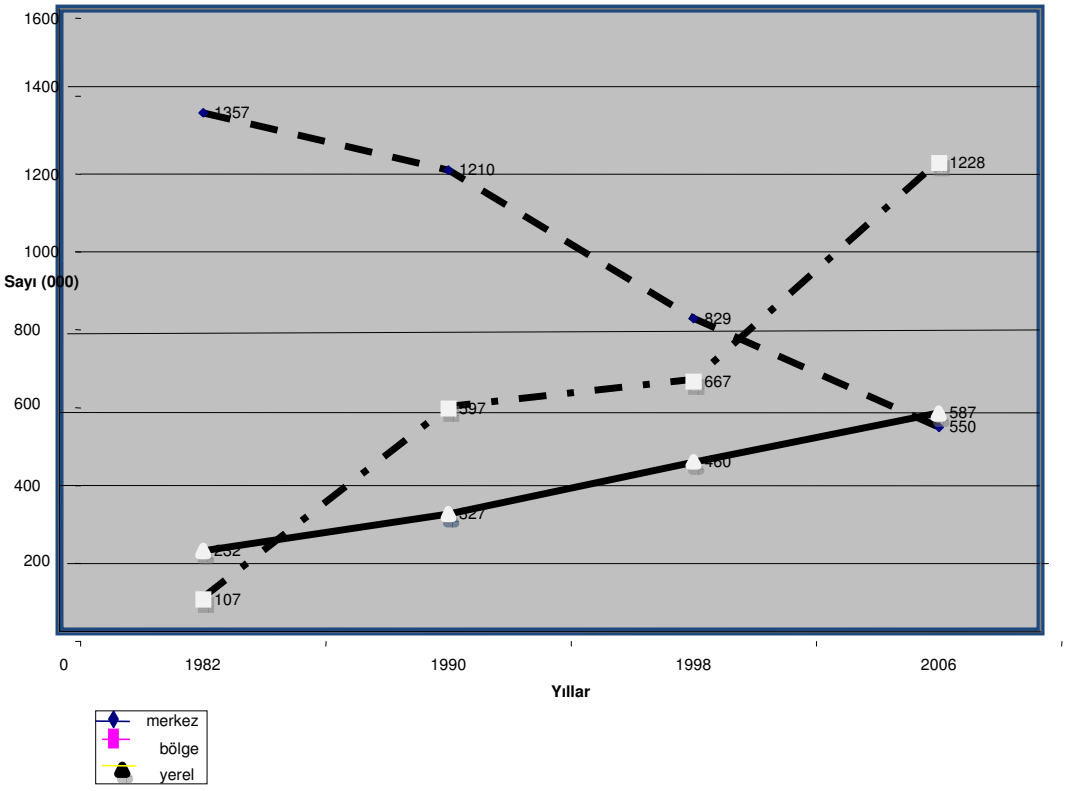
(1) Bakanlıklar, bölgesel ve yerel yönetimlerde memurlar ve yönetim işlevleri olan diğer sözleşmeli çalışanlar.
(2) Ordu mensupları, eğitim, adalet, orta öğretim ve KİT çalışanlarını da içerecek biçimde tüm kamu çalışanları.

Kaynak: Bouzas and Arias, 2007: 2.

1978 Anayasası ile kurulan sistem, kamu çalışanlarının bölgesel dağılımını da zaman içinde büyük ölçüde etkilemiştir. Örneğin aşağıda Çizelge 1'de de gösterildiği gibi, özerk bölgeler sistemine geçildikten dört yıl sonra (1982'de) özerk bölge kamu çalışanlarının ülkedeki toplam kamu çalışanına %6 olan oranı, Anayasa'nın kabulünden 20 yıl sonra (1998) %34'e, 30 yıl kadar sonra ise (2006) %52'ye yükselmiştir. Tablo 1'de de görüldüğü gibi, Anayasa'nın kabulünü takip eden üçüncü on yılda özerk bölge kamu çalışanlarının toplam sayısı, merkezi yönetimdeki toplam kamu çalışanı sayısını geçmiş; hâttâ iki katını da aşmıştır (Bouzas and Arias, 2007).

Yukarıda Çizelge 1'de verilen değişik yönetim düzeylerindeki kamu çalışanı sayılarının zaman içindeki değişimini karşılaştırmalı ve görsel olarak daha iyi görebilmek amacıyla aynı veriler aşağıda Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1: İspanya'da Kamu Çalışanı Sayısının Yönetim Düzeyi Temelinde Değişimi

Kaynak: Bouzas and Arias, 2007: 2.

2. BÖLGESEL ÖZERKLİKLER SİSTEMİNİN KURULUŞ NEDENLERİ

Bölgesel Özerklikler Sistemi, ülkenin tarihsel geçmişinden olduğu kadar günün somut sorunlarından da kaynaklanmıştır. Önce tarihsel nedenleri gözden geçirmek gerekir: İlk olarak, İspanyol devleti, Franco dönemi hariç, hiçbir zaman mutlak anlamda tekçi ve merkeziyetçi olmamıştır. Eryıldız, İspanya'da 15. Yüzyıl'da kurulan merkezi görünümlü imparatorluğun aslında imparatorluk öncesi geleneklere bağlı bir dizi kent ve bölge devleti arasından doğduğunu; feodal güçler başkaldırmadığı sürece merkezi yönetimin bu devletçiklerin iç işleyişlerine karışmadığını belirtmiştir (Eryıldız, 1993: 87). İlerleyen yüzyıllarda İspanya her iki cumhuriyet deneyiminde de (1873-1874 yılları arasındaki 1. Cumhuriyet ve 1931-1936 yılları arasındaki 2. Cumhuriyet) federalizme yakın bölgesel devleti yönetsel model olarak benimsemiştir (Nalbant, 1997: 269). Örneğin 1873 Anayasası, 17 federe devletli bir düzen kurmuştur (Beramendi and Maiz, 2004: 125).

İkinci olarak, İspanya'nın bulunduğu İber Yarımadası dağlık bir coğrafyaya sahip olduğundan ülke, Avrupa'nın diğer kesiminden olduğu kadar, kendi ülkesinin farklı bölgelerinden de yalıtılmış; bu da İspanyolları, bir ada sakini gibi bölgesine bağlı insanlar hâline getirmiştir (Thomas, 1962: 11-14).

Bir üçüncü neden de İspanya'nın etnik ve kültürel çoğulluğudur (Schubert, 1990: 246). İspanya hep çok dilli ve çok kültürlü bir ülke olmuştur. Tüm dünyada İspanyolca denilince akla gelen dil aslında, Kastilya dilidir. Hâlbuki "Bask illerinde yaşayanlar, kaynağı bilinmeyen, Avrupa'da konuşulan hiçbir dile benzemeyen bir dil konuşurlar; etnik kökenleri de belirsizdir... Galiçyalılar Portekizce'ye yakın ayrı bir lehçe kullanırlar" (Thomas, 1962: 14). Katalonya'da da ayrı bir dil konuşulur.

Tüm bu tarihsel nedenlerden başka, günün somut sorunları da bölgesel özerklik sistemine geçmeyi zorunlu kılmıştır: "Franco İspanyası'nın vecizesi 'Tek, Büyük ve Özgür' İspanya idi ve kelimelerin sıralaması tesadüfî değildi." (Schubert, 1990: 246). Franco döneminde devlet, İspanya'yı kültürel ve dilsel açıdan birörnekleştirmeye çalışmıştır. Bölgesel toplulukların dillerinin kullanımı yasaklanmış; kültürel farklılıklar yok sayılmıştır.

General Franco sonrası demokrasiye geçiş döneminde, İspanyol siyasi seçkinleri, yeni rejime bölgesel toplulukların desteğini sağlamak için, bu politikalarda önemli değişikliklerin gerektiğine inanmışlardır. Ülkedeki yönetilebilirlik krizini aşmak için ... farklı dil ve kültüre sahip bölgesel toplulukların çıkarlarını ve toplumsal kimlik arayışlarını tatmin amacıyla, 'özerk bölgeler' adı altında "ara hükümetler" (mesogovernments) kurulması

planlanmıştır. Bu birimlerin, ulusal düzeydeki merkezi hükümet (macrogovernance) ile yerel yönetimler (microgovernance) arasında yer alacağı düşünülmüştür (Perez-Diaz, 1993: 185). Bu yapılar, demokrasiye geçişte hem bir zorunluluk, hem de bir araç olarak görülmüştür. Tüm bu değişkenlerin kaynaşma süresini Giner (1984: 88), şu şekilde ifade etmiştir:

> *Franco yönetimi altında demokratik mücadele, özellikle tarihsel farklılığa sahip bölgelerde daha güçlüydü. Çünkü demokrasinin yokluğuna, etnik değerlere ve ortak kimlik duygusuna -bilhassa dile- karşı yorulmak bilmez bir resmi saldırı eşlik ediyordu. Bu bölgelerde özyönetim ve demokrasi kavramları giderek benzeşti, neredeyse aynı şey haline geldi.*

Tarihsel farklılıklara sahip Bask illeri, Katalonya ve bir ölçüde de Galiçya'nın isteklerini dengelemek amacıyla, ülkenin diğer bölgelerine de özerklik verilmiştir. Bu amaçla önceden yerel siyasi seçkinler eliyle suni bir bölge bilinci ve aidiyet duygusu yaratılmıştır. Kendilerini merkeziyetçiliğin bekçisi olarak gören ordu ile de uzlaşılmaya çalışılmış; ülkenin bütünlüğü konusunda gerekli güvenceler verilmiştir. Bu uzlaşmanın İspanya'nın ulusal bütünleşme derecesini arttırdığı ve bölgesel hareketlerle çevresel milliyetçi hareketleri de büyük ölçüde siyasi sisteme eklemlediği düşünülmektedir (Perez-Diaz, 1993: 205). Yeni kurulan sistemin temel özellikleri şu şekilde tarif edilmiştir:

> *Anayasa ile getirilen sistem, güçlü bölgesel yönetimlerin olduğu yarı-federal bir sistem olarak tanımlanabilir. Yönetimin desentralize edilmesi yalnızca yönetimsel bir sürecin sonucu değil, aynı zamanda politik bir sürecin sonucu olmuştur. Bu açıdan Anayasa ile yapılan düzenleme 'desentralizasyon olmaktan çok 'yetki devri' (devolution) niteliğindedir.*
>
> *1983 yılında ülke, kendini yönetme hakkına sahip 17 özerk topluluk birimine bölünmüştür. Anayasa ile, merkezi yönetimden söz konusu 17 bölge yönetimine önemli yetkiler devredilmiştir. Anayasa, genel olarak 'yerel özerklik'ten söz etmekle birlikte, yerel yönetimlerin yetkilerinden fazla söz etmemekte, merkezi yönetim ile bölgeler arasındaki yetki bölüşümünü düzenlemektedir (IULA-EMME, 1993: 63).*

Yukarıda ayrıntıları ile anlatılan süreç sonucunda İspanya'nın siyasal ve yönetsel sistemi, ne tekçi ne de federal bir yapı olarak nitelenebilecek bir noktaya gelmiştir. Genel görünümü itibariyle tekçi bir yapı olan sistem, bölgelere verilen özerklik statüsü ve bazı yetkiler nedeniyle bazı kamu

hukukçularınca özerklikçi (autonomige) olarak adlandırılmaktadır (Yılmaz, 1994: 89-90).

3. DEĞERLENDİRME

Günümüzde İspanya'nın yönetim sistemi kimi araştırmacılarca isimde olmasa bile uygulamada ve evrilme doğrultusu itibarıyla federal bir sistem olarak değerlendirilmektedir (Agranoff, 2010: 9). İspanya'daki federalleşme sürecinin tümevarımsal bir şekilde ve basamak basamak işlediği vurgulanmaktadır (Moreno, 2007: 88). Sistemin siyasal ve idari değişim süreci ve bu değişim için arka planda yapılan müzakereler yıllarca devam eden bir süreç olarak oldukça yavaş ve temkinli bir biçimde ilerletilmiştir (Encarnacion, 2004: 68-70). Orte ve Wilson (2009: 416-418), merkezi hükümetle özerk bölgeler arasında yapılan anlaşmaların, her konuya özgü ayrı bir siyasi koalisyon yaratarak hem merkezcil, hem de merkezkaç özellikleri beslediğini savunmuştur. Yazarlar ayrıca, bu sürekli ve değişen koalisyonlar yoluyla gerçekleşen pazarlık sürecinin tüm siyasal aktörlerin koalisyon yapma becerisinin deneylerini yaptığı bir öğrenme fırsatı olduğunu vurgulamıştır. Siyasi sürece paralel olarak 1990'lara kadar Bask Bölgesi ve Navarre hariç mali adem-i merkeziyet genel olarak düşük düzeydeyken, son 20 yılda bölgeler giderek mali açıdan da artan özerkliğe sahip olmuştur (Toboso and Scorsone, 2009).

1978 Anayasası yapılırken niyetin federalizm yönünde evrilen bir sistem yaratmak olmadığı belirtilmekte; ama siyasal ve yönetsel sürecin gelişiminin olayları bu noktaya taşıdığından dem vurulmaktadır. Gerçekten de "federal" sözcüğü ne anayasada ne de diğer yasal düzenlemelerde geçmektedir (Encarnacion, 2004: 72). Anayasa yazıcıları sistemin adını "federal" olarak telaffuz etmekten çekinmişler; hatta Anayasa'ya "Hiçbir şart altında özerk toplulukların federasyon oluşturmasına izin verilmeyecektir (Madde 145/1) ibaresini de koymuşlardır (Agranoff, 1996: 390). Yine de bu yönetim sistemine "yarı-federalizm" (Requejo, 2005) ve "post-modern federalizm" (Agranoff, 2010: 6) adlarını verenler mevcuttur. Bu iddialarına dayanak olarak da, bir sistemin nasıl adlandırıldığının değil, nasıl çalıştığının önemli olduğu vurgulamaktadırlar (Agranoff, 1996: 399).

3.1. İspanya Yönetim Sistemini Federalizme Yaklaştıran Özellikler

Temel olarak, İspanyol yönetim sisteminin federal bir karakter aldığı iddiasını dile getirenler, bu tezlerini şu nedenlere dayandırmaktadırlar: İlk olarak, özerk bölgelerin bir ara yönetim tabakası olarak varlığı ve merkezi yönetimin bölgesel birimleri anayasal bir şekilde karar verme ve uygulama

süreçlerine katması uzun vadede sistemin federal özellikler kazanmasına yol açmaktadır.

İkinci olarak, özerk bölgelerle merkezi hükümet arasında yapılan anlaşmalar sonucunda, "özyönetim artı ortaklaşa yönetim ilkesi"(self-rule plus shared-rule) ortaya çıkmıştır (Beramendi and Maiz, 2004: 136). Anayasa'nın iki yetki listesi belirleyerek bu listeler arasında karmaşık ve işbirliğine dayalı bir mekanizma kurması, yetki paylaşımında karmaşık ve iç içe geçmeli bir sistem ortaya çıkartmıştır (Nalbant, 1997: 287). Bu ilke, yani "özyönetim ile ortaklaşa yönetim ilkesi", federal bir ilke olarak kabul görmektedir (Moreno, 2007: 87). Tüm bunlara ek olarak Agranoff (2010: 10), yerel yönetim birimlerinin diğer yönetim kademeleriyle yürüttüğü ilişkilerin nitelik ve niceliğindeki değişimi federalleşme yolunda atılan yeni bir adım olarak görmektedir.

Üçüncü olarak, ülkede diktatörlükten demokrasiye geçiş sürecinde merkez-çevre ilişkilerini yönetmek ve ayrılıkçı sorunları azaltmak için siyasal gücün coğrafi olarak yeniden dağıtılmasına ve vatandaşların yönetime katılabilmesi ve onu denetleyebilmesi için yeni kanalların açılmasına dikkat çekilmektedir (Encarnacion, 2004: 58). Bu hareket, liberal bir demokrasinin, toplumsal bir anlaşma olarak gördüğü "öz yönetim" ile kendini meşrulaştırması olarak yorumlanmıştır. Bu bakış açısına göre, anayasal, bölgesel ve toplumsal anlaşmalar; kilise ve ordu ile uzlaşma, bir anlaşmalar bütünü halinde demokratik İspanya'nın toplumsal ve siyasi omurgasını oluşturmuştur. Tüm bu çabaların hem İspanyol milliyetçiliği ve kapitalizminin hem de İspanyol demokrasisinin meşrulaştırılmasında rol oynadığı iddia edilmektedir (Perez-Diaz, 1993: 283).

Dördüncü olarak, bu sistemde merkezi ve bölgesel yönetimlerin anayasada kendilerine ayrılmış güçleri kullandıkları ve ayrı temsili parlamentolarına sahip oldukları vurgulanmaktadır. Beşinci olarak, tüm özerk bölgelerin örgütlenmelerini düzenleyen demokratik ve anayasal bir biçimde müzakere edilerek oluşturulmuş özerklik yasaları olduğu belirtilmektedir. Altıncı olarak, İspanya Parlamentosu'nun bölgesel çıkarların savunulduğu ikinci bir kanadı (Senato) olduğu vurgulanmaktadır.

Yedinci ve son olarak, hükümetler arasındaki hakemliği Anayasa Mahkemesi'nin yaptığı vurgulanmaktadır (Agranoff, 1996: 386-387; Moreno, 2007: 96-97). Özerk topluluklar üzerindeki yargısal denetime bütçe ve hesaplar üzerindeki Sayıştay denetimi ile idari yargının yaptığı denetimler de eklenebilir (Nalbant, 1997: 289-290). Gordin (2009: 399) ise, Bask bölgesi ve Katalonya gibi gelişmiş sanayi bölgelerinde kamu kaynaklarının harcanmasında zaten gelişmiş bir "mali ortak sorumluluk" geleneği olduğuna, bu anlamda bir iç denetim mekanizmasının da varlığına dikkat çekmektedir.

3.2. İspanya Yönetim Sistemini Federalizmden Uzaklaştıran Özellikler

İspanya'nın federalleşme sürecinde yukarıda iddia edilen noktada olduğu iddiasına çeşitli nedenlerle ihtiyatla yaklaşanlar da vardır. Bu ihtiyatlı yaklaşımın nedenleri şu şekilde sıralanabilir: İlk olarak, her ne kadar özerk bölgelerin meşruiyeti anayasa tarafından sağlanıyorsa ve bunlar merkezi yönetimin bölgesel parçaları değilseler de, uygulamada bir görev dağılımı oluşmuştur. Merkezi yönetim ulusal politikaları belirlerken, bölge yönetimleri de politikaların uygulanması görevini almışlardır (Agranoff, 1996: 386-397; Moreno, 2007: 96).

İkinci olarak, yargının birliği tekçi devletlerin bir özelliği iken, İspanya Anayasası'nın 117/5. Maddesi'nde İspanya'da yargılamanın birliği ilkesinin esas olduğu kabul edilmiştir (Uran, 2008: 104). Diğer bir deyişle, özerk toplulukların siyasal özerkliği yasama, yürütme ve idare alanlarını kapsamakla beraber, yargı erkini içermemektedir (Nalbant, 1997: 280). Bu durum, federal bir düzenle uyumlu görünmemektedir.

Üçüncü olarak, İspanyol parlamentosunun bölgesel çıkarların savunulduğu ikinci bir kanadı olarak gösterilen Senato'nun, parlamentonun ilk kanadının çalışmalarının ayrıntılarını inceleyip düzelten ama bölgesel kararlarda etkin rol oyna(ya)mayan bir konumda görenler vardır (Moreno, 2007: 98). Diğer bir deyişle Senato, federalizmin gereklerini yerine getiren ve coğrafi temsilin gerçekleştiği bir yer değildir (Beramendi and Maiz, 2004: 136).

Dördüncü ve son olarak, yetkilerin güvencesi konusunda İspanya örneğini federal devlet düzeninden ayıran bir özellik de bölüşülen yetkilerin güvencesi konusundadır. Organik bir yasa ile düzenlenen özerk yönetim yetkileri, merkezi yönetim tarafından tek yanlı bir işlemle Anayasa hükümlerini değiştirmek yoluyla budanabilmektedir. Özerk topluluklar ise anayasa değiştirme sürecine katılamamaktadırlar (Uran, 2008: 110).

SONUÇ

Bu çalışmada, İspanya'da 1978 yılında yürürlüğe giren yeni Anayasa ile yine bu yıllarda başlayıp 1986'da o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu olan Avrupa Birliği (AB)'ne giriş ile sonuçlanan bir siyasi ve idari dönüşüm sürecinin 1978 yılı sonrası kısmı, ülke yönetim sisteminin geçirdiği dönüşüm bağlamında incelenmiştir. Yanıtı bulunmaya çalışılan soru, İspanya'nın yönetim sisteminin son 30 yılda federal bir yapıya dönüşüp

dönüşmediği ve bu ilk sorunun yanıtı olumlu ise, ne ölçüde ve hangi nedenlerle dönüştüğüdür.

İnceleme sonrasında varılan ilk tespit, Katalonya, Bask Ülkesi ve Galiçya gibi bölgelerin özerklik isteklerinin tarihsel ve kültürel nedenleri olduğu, ama 1978 sonrası süreçte özerk bölge yönetimlerine sahip olan diğer bölgelerde de bölgesel aidiyetlerin görülmeye başlandığıdır (Beramendi and Maiz, 2004: 147). Diğer bir deyişle, eskiden bölgesel kimlikleri olmayan bölgelerde ülkenin diğer kısımlarından farklı bir kimlik oluşması sürecine girilmiştir. Gelinen noktada, bazı vatandaşlar hem merkezi (İspanyol) hem de bölgesel olmak üzere birden fazla aidiyeti aynı anda hissetmeye başlamışlardır (Hamann, 1999: 136; Moreno, 2001; Moreno, 2007: 89-100).

İkinci olarak, İspanya'da federalizm süreci asimetrik olarak işlemektedir (Karlsson, 2008: 59). 1978 Anayasası her özerk bölgeyi aynı hızda ve içerikte yetkilerle donatmamıştır. Anayasa'da bazı bölgelerin tarihsel statüleri tanınmış ve özerklik süreçleri kısaltılmıştır (Agranoff, 1996: 390). Farklı bölgelerde farklı seçim sistemleri ve mâli sistemler gelişmiştir (Beramendi and Maiz, 2004: 134-135). Özerk bölgeler arasında coğrafi büyüklük, nüfus, idari yapı karmaşıklığı ve bölge içi siyasi partilerin yapısı ile işleyişi gibi açılardan da büyük farklılıklar mevcuttur (Maiz *et.al*., 2008: 64-65). Bu bağlamda, her özerk bölgenin statüsü ve merkezi devletle ilişkileri birbirinden farklıdır. Bu statü ve ilişkiler Anayasa'yla düzenlenmemiş olup Anayasa'nın koyduğu bazı esaslar çerçevesinde özerk bölge ile merkezi devlet arasında karşılıklı görüşmeler yolu ile tespit edilmektedir (Burgess, 2006: 222).

Merkezi ve bölgesel yönetimler arası görüşme, pazarlık ve anlaşmalarla yürüyen özerklik anlaşmaları süreci, asimetriyi de doğuran bir durumdur (Moreno, 2007; Özçer, 2006: 536-537). Agranoff (1996: 398), bölgesel yönetimler düzeyindeki mali federalizm uygulamalarının boyutunun büyümesi ile asimetrinin artabileceği düşüncesini ifade etmektedir. Gerçekten de geçen yıllar, bu öngörüyü doğru çıkarmıştır: Başbakan Zapatero'nun 2004 yılında iktidara geldikten sonra önerdiği "Çoğul İspanya" (*Espana Plural*) projesi, zaten var olan asimetriyi hukuki çerçeveye aktararak yönetim sisteminin federalleşmesi yönünde önemli bir adım olarak nitelendirilmiştir (Özçer, 2006: 546-547). Ne var ki, bu farklılaşma süreci bir yandan da hem aynı ülkenin bir parçası olma hem de AB üyesi olmaktan kaynaklanan idari benzeşme sürecine de paralel biçimde seyretmektedir.

Üçüncü olarak, anayasal olarak merkezi yönetimden farklı yetkilere sahip özerk bölgeler her ne kadar merkezi yönetimin bölgesel uzantıları değilseler de, yine de merkezi politikaların yerel uygulayıcıları rolünü de üstlenmişlerdir. Merkezden özerk bölgelere yetki ve görev aktarımı süreci, yavaş ve sancılı ama

sonuçta başarılı olmuştur. İç güvenlik (polis), sağlık ve eğitim gibi hizmetler özerk topluluklara devredilmiştir. Bu devir sürecinin yeni dalgası, yerel yönetimlerin mali kaynaklarının ve sorumluluklarının artması şekilde görüleceği düşünülmektedir. Bu yeni dalga, yasal boyutta ve uygulama alanında henüz beklenen ölçüde gerçekleşmemiştir (Agranoff, 2010: 262).

Dördüncü olarak, İspanya'da gözlenen federalleşme sürecinin henüz kurumsallaş(a)madığının altını önemle çizmek gerekmektedir (Beramendi and Maiz, 2004: 133). Yönetimler arası iletişim henüz sadece iki yönlü (merkezi ve özerk bölge arası) kurulabilmiştir; ama çok yönlü ilişkilerin gelişmesi için daha bir süre beklemek gerekecek gibi görünmektedir. Bu karmaşık sistemde yerel yönetim birimleri de diğer iki yönetim birimi ile ve Avrupa Birliği kurumları ile karmaşık bir ilişkiler ağı kurmaktadır (Agranoff, 2010).

Yönetim sisteminde merkezi ve özerk bölge siyasal partilerinin belli bir andaki konum ve görüşlerinin hala büyük çapta bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin 2000 ile 2004 yılları arasında iktidarda olan merkez sağ hükümetin özerk bölgelerin yetkilerine müdahale politikasının özerk bölgelerde merkezkaç bir tepki yaratarak daha geniş idari ve mali özerklik isteklerine yol açtığı görülmüştür (Moreno, 2001). Alan yazınında, bu merkezkaç eğilimin federalleşme eğiliminde olan idari yapıları iç savaşa ve dağılmaya kadar gidebilecek bir olumsuzluklar silsilesine götürebileceği yolunda uyarılar da bolca bulunmaktadır ama İspanya bu tehlikenin gerçekleşmediği ender örneklerden biri olarak gösterilmektedir (Encarnacion, 2004: 59-63). Maiz, Caamano ve Azpitarte (2008: 65-68, 73-76) ise, merkezcil yönde işleyen kuvvetler olarak, siyasi ve idari sistemin sürekli müzakerelere dayalı işleyen doğasının federatif yapıyı aşındırarak idare ve maliyede yeniden merkezileşmeye ve özerk bölgeler arası asimetrik yapının aşınarak simetrik yapılanmanın tesisine güç kazandırmasını daha baskın ve önemli bir yönelim olarak değerlendirmektedirler. Yazarlar, özerk bölgelerin yetkilerinin sadece İspanya devleti değil, Avrupa Birliği tarafından da kısıtlandığını iddia etmektedirler (Maiz *et.al*., 2008: 78).

İspanya'ya has bu karmaşık sistemin en önemli özelliği, hassas dengeler üzerinde durması, merkez ile özerk bölgeler arasında sürekli bir müzakere ve uzlaşma süreci içinde her an değişime açık olmasıdır. Sistemdeki temel iç çelişki, bir yandan içerdiği korporatist paktlar nedeniyle değişime çabuk tepki gösterememesi, diğer yandan da her türlü toplumsal ve politik dengenin değişmesine aşırı duyarlı olmasıdır.

Beşinci olarak, yeni sistemde üç topluluk (Katalonya, Bask Bölgesi ve Galiçya) tarihsel ve kültürel olarak farklıyken, diğer özerk bölgelerin suni olarak yaratılmasının ve ortaya çıkan federalleşme sürecinin bölünmeye değil,

farklılıklara saygılı demokratik bir düzenin yerleşmesine katkıda bulunduğunu savunanlar vardır (Moreno, 2001: 100). Ne var ki, Katalan ve Basklar yetki devrinden memnun olmayıp; İspanya içinde ayrı bir "millet" olarak tanımlanmak istemektedirler. Bask Hükümeti, AB'ne doğrudan üyelik talebinde bulunarak hem İspanya hem de AB ile bağları olan bağımsız bir devlet haline gelmeyi talep etmiştir. Katalonya ise Anayasa'nın değişmesini, kendisi için yeni ve daha geniş yetkiler içeren bir özerklik anlaşmasının yapılmasını ve bugünkünden daha adil bir mali bölüşüm ilişkisini (vergi gelirlerinden daha fazla pay) talep etmektedir (Beramendi and Maiz, 2004: 143; Karlsson, 2008: 57, 59).

2003 yılında yapılan bir kamuoyu yoklaması, İspanyolların çoğunun tekçi devlet modeline karşı olduğunu ortaya koymuştur. Çoğunluğun şu an yürürlükteki modeli desteklemesine rağmen, halkın önemli bir kısmı daha fazla yetki devri istemekte; hatta özerk bölgelerin özgür milletler olma hakkının tanınmasını savunanlar da bulunmaktadır (Guibernau, 2006: 62-63). Bu da göstermektedir ki, birliği korurken farklılıkları yaşatacak bir siyasi ve yönetsel model kurmak ve yaşatmak hassas dengelere bağlı zor bir iştir ve uzun süre almaktadır.

İspanya kendi tarihsel gelişimi ve somut koşulları tarafından belirlenen özgün bir yönetim sisteme ulaşmıştır. Bu sistem federal sisteme yakındır ama klasik anlamda federal olarak tanımlanması da mümkün değildir (Agranoff, 2010: 16). Görülmektedir ki, İspanyol sistemi tekil bir devlet de kurmamıştır (Beramendi and Maiz, 2004: 137).

İspanya örneği, yukarıda sayılan tüm bu özellikleriyle, tekçi devlet yapısı içindeki bölge yönetimleri modeliyle ve federalizme benzeyen ve benzemeyen yönleriyle, gelişen ve değişen yerel yönetim birimlerinin merkezi devlet ve bölgesel yönetimleriyle geliştirdiği karmaşık ilişkiler yapısıyla karşılaştırmalı kamu yönetimi alanı için önemli bir örnek olay niteliğini korumaktadır. Ayrıca, "federal yapıda olunmaz, federal yapıda doğulur" ilkesi ile de ifade edilen örneklerdeki; ABD, Almanya gibi federal yönetim yapısına sahip birçok devlete benzer şekilde, federatif yapı öncesi var olan prenslik, eyalet gibi yapıların bir araya gelerek birleşmesiyle oluşmamıştır. Tam tersine merkezi ve tekçi bir devlet yapısı içinden çıkmış ve birleştirmekten ziyade bölünmeyi önlemeyi amaçlamıştır (Maiz *et.al*., 2008: 64). Bu nedenlerle gelecekte de siyasal ve yönetsel sistemindeki değişimlerin dikkatli bir şekilde takip ve analiz edilmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

"İspanya İç Savaşı" (1988) **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi**, İstanbul: İletişim Yayınları, 3, 832-871.

Agranoff, R. (1996) "Federal Evolution in Spain", **International Political Science Review**, 17(4), 385-401.

Agranoff, R. (2010) **Local Governments and Their Intergovernmental Networks in Federalizing Spain**, Montreal: McGill-Queen's University Press.

Beramendi, P. and R. Maiz (2004) "Spain: Unfulfilled Federalism (1978-1996)" in U. M. Amoretti and N. Barmeo (eds), **Federalism and Territorial Cleaveages**, (Baltimore: The Johns Hopkins University Pres, 123-154.

Bouzas Lorenzo, R. and C. García Arias (2007) "Detection of Regional Administration Employee Training Needs in Spain: Developing an Innovative Methodology", **IAAS 27th International Congress of Administrative Sciences Konferansı'na Yapılan Sunuş**, Abu Dabi, 13 Temmuz 2007.

Bozkurt, Ö., T. Ergun ve S. Sezen (ed.), (1998) **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, Ankara: TODAİE.

Braudel, F. (2007) **Akdeniz: Tarih, Mekân, İnsanlar ve Miras**, İstanbul: Metis Yayınları.

Burgess, M. (2006) **Comparative Federalism: Theory and Practice**, Milton Park, Abingdon: Routledge Publishers.

Encarnacion, O.G. (2004) "Democracy and Federalism in Spain", **Mediterranean Quarterly**, 96, 58-74.

Eryıldız, S. (1993) **Yöre ve Bölge Araştırmasında Türkiye ve İspanya**, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Esen, S. (2009) "İspanya" iç. Birgül A. Güler (ed.), **Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, 595-653.

Giner, S. (1984) "Ethnic Nationalism, Center & Periphery in Spain" in Abel, C. and Torrents, N. (ed.), **Spain: Conditional Democracy**, New York: St. Martin's Pres, 179-201.

Gordin, J.P. (2009) "Regionalizing Patronage? Federal Resource Allocation and Party Politics in Spain", **Regional and Federal Studies**, 19(3), 399–413.

Guibernau, M. (2006) "National Identity, Devolution and Secession in Canada, Britain and Spain", **Nations and Nationalism**, 12(1), 51-76.

Hamann, K. (1999). "Federalist Institutions, Voting Behavior, and Party Systems in Spain", **Publius: The Journal of Federalism**, 29(1), 111-137.

Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Yapıları Araştırması (1993) İstanbul: T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve IULA-EMME.

Karlsson, I. (2007) **Bölgeler Avrupası**, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Keating, M. and A. Wilson (2009) "Renegotiating the State of Autonomies: Statute Reform and Multi-level Politics in Spain", **West European Politics**, 32(3), 536–558.

Keleş, R. (1994) **Fransa ve İspanya'da Yerinden Yönetim**, Ankara: Mahalli İdareler Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Merkezi.

Maiz, R.; F. Caamano and M. Azpitarte (2010) "The Hidden Counterpoint of Spanish Federalism: Recentralization and Resymmetrization in Spain (1978–2008)", **Regional and Federal Studies**, 20(1), 63–82.

Moreno, L. (2001) **The Federalization of Spain**, London: Frank Cass.

Moreno, L. (2007) "Federalization in Multinational Spain", in Burgess, M. and J. Pinder (eds), **Multinational Federations**, New York: Routledge, 86-107.

Nalbant, A. (1997) **Üniter Devlet: Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Orte, A. and A. Wilson (2009) "Multi-level Coalitions and Statute Reform in Spain", **Regional and Federal Studies**, 19(3), 415–436.

Özçer, A. (2006) **Çoğul İspanya: Anayasal Sistemi ve Ayrılıkçı Terörle Mücadele Modeli**, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Payne, S.G. (1961) **Falange: A History of Spanish Fascism**, Stanford, California: Stanford University Pres.

Payne, S.G. (1991) "Nationalism, Regionalism & Micronationalism in Spain", **Journal of Contemporary History**, 26, 479-491.

Perez-Diaz, V.M. (1993) **The Return of Civil Society: The Emergence of Democratic Spain**, London: Harvard University Pres.

Requejo, F. (2005) **Multinational Federalism and Value Pluralism: The Spanish Case**, London: Routledge.

Schubert, A. (1990) **A Social History of Modern Spain**, London: Unwin Hyman.

Thomas, H. (1962) **Spain**, New York: Life World Library Time Inc.

Toboso, F. and E. Scorsone (2010) "How Much Power to Tax do Regional Governments Enjoy in Spain Since the 1996 and 2001 Reforms?", **Regional and Federal Studies**, 20(2), 157–174.

Uran, P. (2008) **Yasama İşlevinin Yerine Getirilmesinde Çift Meclis Sistemi ve Türk Siyasal Tarihindeki Yeri**, Ankara: Yetkin Yayınları.

Vincent, M. (2007) **Spain, 1833-2002: People and State**, Oxford: Oxford University Press.

Yılmaz, A. (1994) **Etnik Ayrımcılık**, Ankara: Vadi Yayınları.

YAZARLARA DUYURU

1. Dergiye gönderilecek yazılar, makale ve kitap tanıtma-eleştirisi türlerinde olacaktır.

2. Makaleler, Türkçe veya İngilizce olabilir. Her makalede, ana başlığın hemen altında, biri Türkçe biri İngilizce olmak üzere 150-200 kelimeyi aşmayan iki öz/abstract yer almalıdır. "Öz"lerin altında, altı kelimeyi aşmayan anahtar sözcükler/keywords bulunmalıdır. Diğer bir deyişle makaleler, Ana Başlık, Öz, Anahtar Sözcükler, Abstract, Keywords, Makale Metni, Notlar ve Kaynakça sırası ile kaleme alınmış olmalıdırlar.

3. Yazıların 8 000 kelimeyi geçmemesi, A4 kağıdının bir yüzüne çift aralıklı, sol, üst, alt ve sağ marjlar en az 2.5cm olarak yazılmaları gerekmektedir. Tablo ve şekillere başlık ve numara verilmeli, başlıklar tablo, şekil ve grafiklerin üzerinde yer almalı, kaynaklar ise tablo, şekil ve grafiklerin altına yazılmalıdır. Rakamlarda ondalık kesirler nokta ile ayrılmalıdır. Denklemlere verilecek sıra numarası parantez içinde sayfanın sağında yer almalıdır. Denklemlerin türetilişi, yazıda açıkça gösterilmemişse, hakemlerin değerlendirmesi için, türetme işlemi bütün basamaklarıyla ayrı bir sayfada verilmelidir.

4. Yazıların alt başlıkları, küçük harflerle, koyu ve sol marjdan başlamak üzere yazılmalıdır.

5. Yazılar, Yayın Kurulu'na basılı üç kopya ve CD ortamında word dosyası olarak gönderilmeli; bir kopya hariç, hakemlere gönderilecek iki kopyaya yazar(lar)ın ad ve soyad(lar)ı yazılmamalıdır. Yazar(lar)ın ad-soyad ve yazışma adres(ler)i ayrı bir A4 kağıdında kopyalara eklenmelidir. Formata uygun makalelerin şu adrese gönderilmesi gereklidir.

Şerife Güran
H.Ü. İİBF Dergisi Yayın Kurulu Sekreterliği
Hacettepe Üniversitesi
İİBF İşletme Bölümü
06800 Beytepe/ANKARA

6. Dergi Yayın Kurulu'na ulaşan yazılar, öncelikle içerik, sunum, yazım kuralları vd. yönlerden Yayın Kurulu tarafından incelenir ve daha sonra değerlendirilmek üzere isimsiz (şifre numaralı) olarak konu ile ilgili iki hakeme gönderilir. Hakemlerden gelecek görüşler doğrultusunda yazının doğrudan veya kısmen düzeltilerek yayımlanmasına veya reddine karar verilir ve sonuç yazar(lar)a bildirilir. Düzeltme istenen yazıların, en geç bir ay içinde Yayın Kurulu Sekreterliği'ne ulaştırılması gerekir. Belirtilen sürede geri gönderilmeyen yazılar, daha sonraki sayılarda yeniden değerlendirilmek üzere kabul edilirler.

7. Yayımlanan yazılar için yazar(lar)a telif ücreti karşılığında her makale için iki adet basılmış dergi ile 10 (on) adet ayrı basım gönderilir ve ilgili yazının telif hakkı Hacettepe Üniversitesi'ne devredilmiş olur. Yayımlanması kabul edilmeyen yazılar geri gönderilmez. Yazar(lar)a bilgi verilir.